

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดสระบุรี

กลุ่มอาชีพพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี

บทนำ

เกษตรกรนิยมใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดศัตรูพืช อย่างกว้างขวางเมื่อศัตรูพืชหลายชนิด ทนทานและต้านทานต่อสารกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้องใช้สารเคมีที่มีความเป็นพิษหรือใช้ในอัตราที่เข้มข้น และมีความถี่มากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาสารพิษตกค้างที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของคนและสัตว์ อีกทั้งยังต้องเผชิญการระบาดของศัตรูพืชที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทุกวัน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีนโยบายจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อเป็นกลไกการ แก้ไขปัญหาภัยศัตรูพืชที่เกษตรกรประสบอยู่ โดยเน้นการพัฒนาให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง อย่างครบวงจร แต่ปัจจุบันพบว่ายังมีศูนย์ฯ จำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถดำเนินงานได้ตรงตามเป้าประสงค์ เกษตรกรไม่สามารถนำความรู้หรือประสบการณ์มาใช้ในการป้องกันแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน ได้ทันทั่วถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนจังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร : ศจช. ที่เข้าร่วมโครงการลดความเสี่ยงเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืช ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๑๓ ศูนย์ฯ ละ ๓๐ ราย รวม ๓๙๐ ราย
กลุ่มตัวอย่าง : สูตร Taro Yamane ที่ความคาดเคลื่อน ๐.๐๖ ได้ ๑๖๓ ราย
เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้
การวิเคราะห์ข้อมูล : โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการดำเนินงาน

๑. ข้อมูลสภาพพื้นฐานของสมาชิก

๑.๑ สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑- ๖๐ ปี มีอายุเฉลี่ย ๕๕.๖๖ ปี เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
๑.๒ สภาพทางสังคม สมาชิกมากกว่าครึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆ แต่เกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันทางการเกษตรซึ่งครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิก ธกส. ส่วนใหญ่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเอง
๑.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย ๒๖.๔๗ ไร่ มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย ๓.๖๑ คน สมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย ๒.๒๓ คนต่อครัวเรือน โดยส่วนมากประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา และประมาณหนึ่งในสามผู้มีอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ในภาคเกษตรเฉลี่ย ๒๐๓,๐๕๒.๗๖ บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย ๙๗,๗๖๙.๒๓ บาทต่อปี มีรายจ่ายในครัวเรือนในภาคเกษตรเฉลี่ย ๑๐๗,๔๐๘.๑๙ บาทต่อปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย ๘,๑๓๘.๖๕ บาทต่อเดือน โดยส่วนมากใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร

๒. ความรู้และแหล่งความรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

๒.๑ ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
สมาชิกศูนย์มากกว่าครึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์และการจัดการศัตรูพืชในระดับมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดประเด็นสมาชิก ศจช. ควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์ศัตรูพืชร่วมกันเพื่อเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืชและทราบในหลักปฏิบัติการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชที่ต้องสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลสัปดาห์ละ ๑ ครั้งและนำข่าวควรเดินสำรวจเป็นเส้นทแยงมุมจำนวน ๑๐ จุด ดังรูปที่ ๑ และรูปที่ ๒

รูปที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการดำเนินงานศูนย์

รูปที่ ๒ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในการจัดการศัตรูพืช

๒.๒ แหล่งความรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ในภาพรวมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้รับรู้ข่าวสารด้านการอารักขาพืชจากแหล่งข้อมูลความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๗๒) โดยได้รับความรู้ในระดับปานกลางจากสื่อความรู้ ๒ ประเภท คือ สื่อประเภทกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งได้รับมาจากการอบรม การประชุม และการฝึกปฏิบัติ อีกประเภทคือ สื่อประเภทบุคคล โดยได้รับจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด นักวิชาการเกษตร สำหรับแหล่งความรู้ที่ได้รับในระดับน้อยมาจากสื่อ ๒ ประเภท คือ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ที่ได้จากหนังสือ วารสาร/เอกสารเผยแพร่และหนังสือพิมพ์ อีกประเภทคือ สื่อประเภทมวลชน โดยมีการรับทราบข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ และโทรทัศน์ดาวเทียม

๓. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

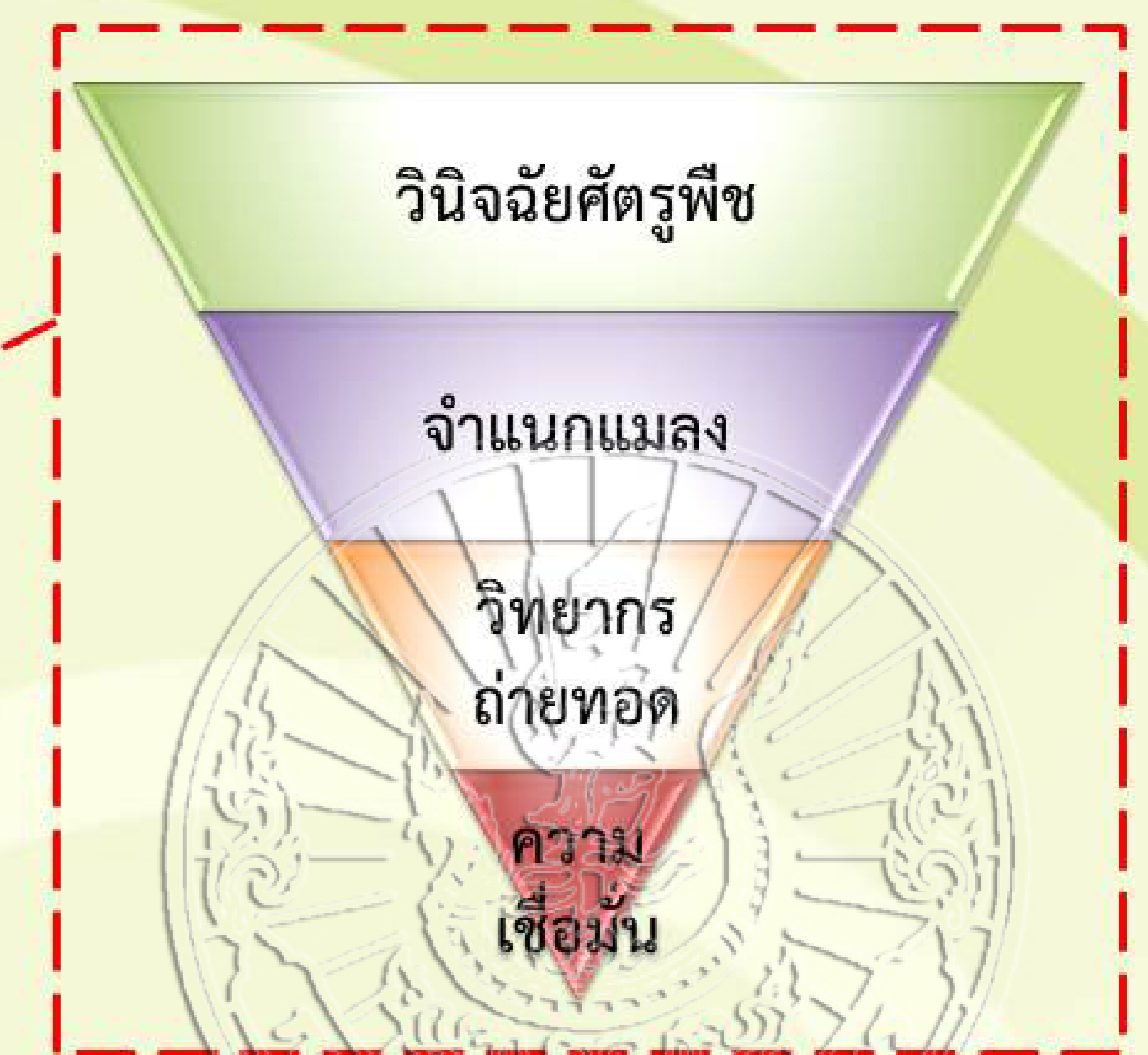
ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๘๑) โดยมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานมา ร่องลงมาได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ การ บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศัตรูพืช การบริการจัดการศัตรูพืช ส่วนประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อย คือ การทำแผนพัฒนาหรือหลักสูตรเรียนรู้ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ตามลำดับ

๔. ความคิดเห็นของสมาชิกในการดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ฯ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๔.๒๔) ซึ่งเห็นด้วยเกี่ยวกับประเด็นวัตถุประสงค์ของ ศจช. มากที่สุด รองลงมา คือ องค์ประกอบของ ศจช. บทบาทการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตรกับ ศจช. และแนวทางการดำเนินงานของ ศจช. ตามลำดับ

๕. ปัญหาของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

พบว่า ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ฯ พบปัญหาในระดับน้อย(ค่าเฉลี่ย ๒.๐๓) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่า ปัญหาที่พบในระดับปานกลาง คือ ด้านทักษะ ปัญหาที่พบในระดับน้อย คือ ด้านการปฏิบัติ รองลงมาด้านการมีส่วนร่วม และปัญหาที่พบในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านและด้านความรู้ ดังรูปที่ ๓

รูปที่ ๓ ปัญหาที่พบของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

- ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร
- สมาชิกควรศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะและความชำนาญ
- กำหนดบทบาทหน้าที่และพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลให้เป็นรูปธรรม
- บริหารเงินกองทุน ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของกองทุนหมุนเวียน

๒. กรมส่งเสริมการเกษตร

- จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร
- เพิ่มช่องทางการสื่อสารข้อมูลข่าวสารความรู้
- ส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่าย ในขั้นต้น
- ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- การสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยการดำเนินกิจกรรม
- หน่วยงานวิจัย/สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมอารักขาพืช
- บูรณาการทำงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเกิดการเชื่อมโยง เสริมสร้างงาน และลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน